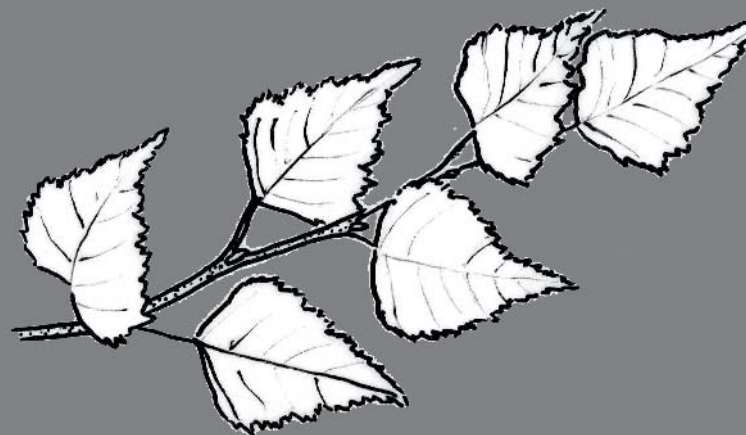

PARKEN STRÅKET I HÄSSELBY STRAND

Riktlinjer för parkens utveckling

Elin Hulefors

Kandidatarbeten vid institutionen för Stad och land 2008

Bachelor thesis at the department of urban and rural development 2008

Kandidatarbeten vid institutionen för stad och land VT 2008

EX0284 Kandidatarbete i landskapsarkitektur på landskapsarkitektprogrammet

© Elin Hulefors

Foto och illustrationer om annat ej anges: Elin Hulefors

Title in english: "The park Stråket in Hässelby strand, directions for the development of the park."

Handledare: Roger Elg, institutionen för stad och land

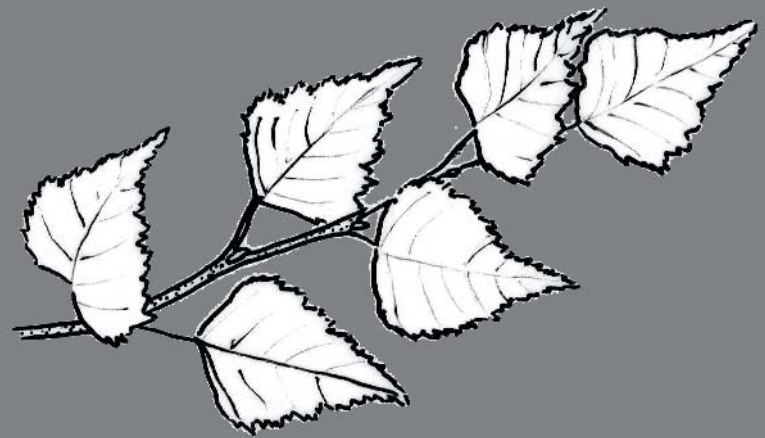
Examinator: Tomas Eriksson, institutionen för stad och land

Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se/>

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	1		
1.1 Bakgrund	3		
1.2 Syfte	3		
1.3 Metod	3		
1.4 Områdeskartor	4		
2. HISTORIK OCH KULTURVÄRDEN	5		
2.1 Hässelby strand skapas	7		
2.2 Parken och parkleken tar form	7		
3. INVENTERING OCH ANALYS	11		
3.1 Inventering- och analyskarta	13		
3.2 Hur Hässelby strand kommer att förändras	14		
3.3 Omgivningen	14		
3.5 Parken	15		
3.6 Parkens funktioner	15		
3.7 Karaktär	16		
3.8 Rumslighet och siktlinjer	16		
3.9 Innehåll	17		
4. ÖVERGRIPANDE MÅL	20		
5. RIKTLINJER	24		
Karta med sammanfattning av riktlinjer	26		
Område A - Rosenbuskage i slänt mot vägen	27		
Område B - Rosenbuskage på sidorna om trappan	28		
Område C - Berghäll med tall, ek och björk	29		
		Område D - Stenmur upp mot Maltesholmstorget	30
		Område E - Trappor från Maltesholmstorget	31
		Område F - Grusyta intill parkleken	32
		Område G - Område på baksidan av parklekens huvudbyggnad	33
		Område H - Parkleken	34
		Område I - Utefter parklekens staket	36
		Område J - Trappor till bostadshus i sydöstra delen av parken	37
		Område K - Buskage i slänt ned mot strandpromenaden	38
		Område L - Plats med utsikt över fjärden	39
		Område M - Parti med berberis vid sydöstra entrén till parken	40
		Område N - Parti med alar längs strandkanten	41
		6. AVSLUTANDE REFLEKTION	43
		7. KÄLLFÖRTECKNING	46

INLEDNING

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

I och med ombyggnationer i Stockholmsförorten Hässelby strand planeras det nu för en restaurering, tillgänglighetsanpassning och utveckling av den befintliga vegetationen i parken Stråket. Tidigast hösten 2008 kommer restaureringen att påbörjas.

Parken stod färdig vid mitten av 60-talet men uppfördes enligt stockholmsstilens ideal, vilket var rådande för parker som anlades under 40- och 50-talet. Växtmaterialet från den här tiden behöver i hög grad ses över idag med avseende på bland annat funktion och kondition, vilket också den aktuella parken är i behov av.

1.2 Syfte

Syftet med arbetet är att ge förslag på riktlinjer till hur parken ska utvecklas och då med avseende på de mål som också föreslås. För att kunna förstå parkens uppbyggnad och hur stockholmsstilen återspeglas i parken redovisas inledningsvis historik och kulturvärden. För att klargöra om parkens ingående element, funktioner med mera finns en inventering- och analysdel.

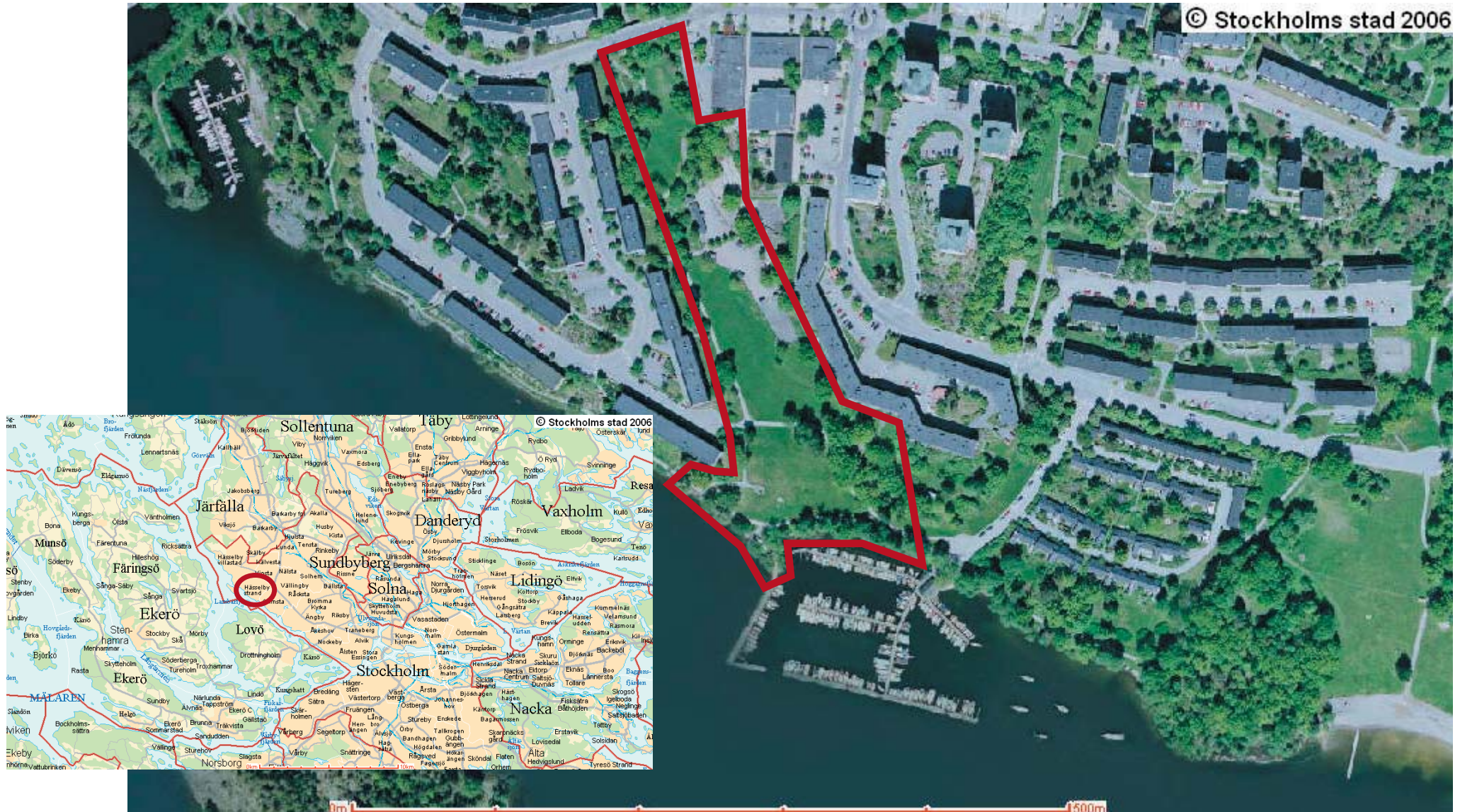
1.3 Metod

Studier av litteratur kring historik och kultur har varit största informationskällan. Det finns mycket litteratur om Stockholmsstilen och om de parker som uppfördes under denna tid. Avgränsning inom ämnet har därför skett och litteraturen som refereras till beskriver stilen i sin helhet. För att jämföra parken med tidigare uppförda parker, i samma anda, har litteratur kring Norr Mälarstrand och Rålambshovsparken i Stockholm studerats.

Hässelby strands och parken Stråkets historik refereras till litteratur utgiven av Hässelby hembygdsförening och Stockholms tekniska historia. En avhandling om förtätning och förändring av en tunnelbanestadsdel applicerat på Hässelby strand, ett planteringsförslag från 1964, Stockholms exploateringskontor och en engagerad person i Hässelby hembygdsförening har även gett bidragande information.

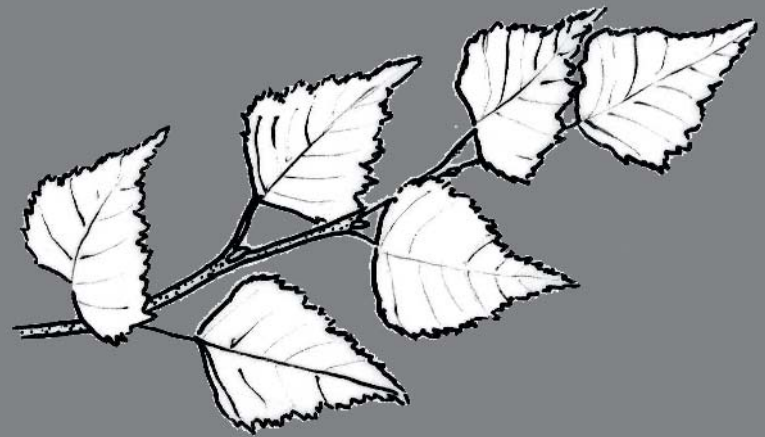
För analysdelen har Grön- och Sociotopkartan varit av betydelse, liksom samtal med brukarna och ansvarig för parken. För vägledning gällande tillgänglighetsanpassning har besök i Gulsippans parklek i Hässelby villastad, Stockholm ägt rum. I syfte att inspirera har parkerna Vasaparken och Humlegården i Stockholm besökts.

1.4 Områdeskartor

Flygfoto över parken Stråket med omgivning i Hasselby strand. Infälld karta visar Hasselby strand vid Mälaren i västra delen av Stockholm.

HISTORIK OCH KULTURVÄRDEN

2. HISTORIK OCH KULTURVÄRDEN

2.1 Hässelby strand skapas

Innan 1950-talet var Hässelby strand snarare benämnt som Hässelbyskogarna. Det var ett område bestående av i huvudsak tallskog som breddade ut sig från Hässelby slott och söder ut till strandkanten. Strandkanten hade dock använts som utflyktsmål av Spånga- och Hässelby villastadsborna sedan tidigare, då klipporna användes för bad.

I samma skede som Vällingby anlades enligt det nya stadsbyggnadsidealet kom Hässelby strand att anläggas mellan åren 1953-54. Tunnelbanan hade gjort det möjligt för människor att leva en bit utanför Stockholm och av denna anledning satsade man på den hittills oprövade idén om att anlägga en stad som Vällingby. De tre starka ledorden för det moderna stadsbyggandet kom att bli arbete, bostad och centrum. (Andersson, H.E.B. m.fl., 2003, s 32)

Hässelby strand anlades på uppdrag av Stadsbyggnadskontoret i Stockholm och under stadsbyggnadsdirektör Sven Markelius ledning. Markelius ansåg att bebyggelse längs med stranden i Hässelby skulle

Hässelby strand uppfördes i samma skede som Vällingby och kom därför att präglas av det för tiden rådande idealet om att det skulle skapas platser där arbete, bostad och centrum fanns på nära håll.

Foto: Henrik Henriksson

Foto taget från isen, sydväst om parken, år 1964. Här ses husen vid Strandliden som anlades vid mitten av 50-talet och som omger parken.

ge en vacker boendemiljö och därför avvek man från den i allmänhet tillämpade principen vid byggnation intill strandmiljö. Vanligtvis lämnade man under den här tiden ett obebyggt och fortfarande skogsklätt parti längs med strandlinjen. (Stadler, A., 2004, s 11).

2.2 Parken och parkleken tar form

Parken Stråket, liksom strandpromenaden i Hässelby strand, tillkom enligt det vi idag benämner som Stockholmsstilen. (Stockholms stad, Exploateringskontoret, 080215). Det var Stockholms stads stadsträdgårdsmästare Holger Blom som huvudsakligen kom att sprida en ny stil för parker. Ett parkprogram gavs ut år 1946, där Blom förklarade parkens syfte under fyra rubriker, som löd "Parken luckrar staden", "Parken ger plats för friluftskreation", "Parken är samlingsplats" och "Parken bevarar natur och kultur". (Blom, H. 1946, s. 36) I programmet förklaras även mer ingående vad parkmiljö tillför och genom ritningar, illustrerade av Erik Glemme, samt teckningar och

foton spreds informationen till alla Stockholms hushåll. (Andersson, T. 2000, s. 48).

En av grundidéerna var att sträva efter en blandning av bebyggelse och gröna kilar, alltså ett begrepp som vi väl känner igen från dagens diskussioner om att staden ska växa fram som fingrar medan grönskan lämnas som kilar däremellan. (Andersson, H.E.B. m.fl. 2003, s 32). Ett inslag som växte fram, utifrån teorin om att grönstråk skulle agera avskiljare mellan bostadshusen, var att hålla dalgångarna fria från bebyggelse. (Andersson, T. 2000, s. 35).

Tidstypiskt var även att ringa in särskilt värdefulla, befintliga träd i stadsplanen för att spara dessa då nya parker anlades. På det här viset undvek man att bryta den kontinuitet, som annars görs då allt anläggs

En park som uppmärksammats för att vara ett praktexempel på Stockholmsstilens ideal är Rålambshovsparken och Norr Mälarstrand i Stockholm.

Foto: Henrik Henriksson

Ett foto från södra delen av parken år 1964. Terrängen har fortfarande inte planats ut för de gräsytor som idag finns på platsen.

vid ett och samma tillfälle. Befintlig naturmark insprängd i den anlagda parkmiljön kom att bli ett motiv som starkt förknippas med det som decennier senare kom att utmärkas som stockholmsstilen (Andersson, H.E.B. m.fl. 2003, s 46). Under första hälften av 1900-talet sökte sig många arbetslösa från landsbygden till Stockholm. De hade ovärderliga kunskaper om slätter, skörd, skogsgallring och trädhamling som kom väl till användning för att skapa Stockholmsförorternas nya naturparker. (Andersson, T. 2000, s. 40).

För parken Stråkets framtida utseende kom de första förslagen under år 1954. Enligt ett utlåtande från Stockholms stadshus föreslogs det bland annat en amfiteater för 1500 åskådare, lekplatser, en plaskdamm och en övningsplan. (Stockholms stadshus, 1954). Invändningar från Stockholms stads stadsarkitekt medförde att förslaget aldrig publicerades för allmänheten och heller inte genomfördes. Stadsarkitekten hävdade att förslaget skulle förstöra det för Stockholmstrakten så typiska strandområde med berghällar som delvis var bevuxen med tallskog. Parkleken anlades dock under 1956-57 och resterande parken vid mitten av 60-talet som en naturpark, vilket stadsarkitekten hade uttryckt en önskan om. (Henriksson, H., muntligt, 080503).

I februari år 1964 gjordes ett planteringsförslag för parken. På tekniska

Flygfoto över parken Stråket, taget i slutet av 60-talet. Idag i Kathryn Hamrins ägo, som är föreståndare för parkleken Stråket.

kontorets arkiv kan förslaget ses. Originalet signerades av B. Sjöberg. Förslaget stämmer överens med dagens utseende, vad gäller gång- och cykelvägar, liksom för var byggnaderna är placerade. Det som skiljer är däremot växtmaterial och detaljutformningen av parkleken. Vad gäller växtmaterialet har exempelvis vissa träd aldrig planterats och vissa arter av buskar har bytts ut mot andra sorter. För parkleken anlades exempelvis aldrig någon vattenlek som var tänkt enligt planerna. Ett flygfoto som är taget i slutet av 60-talet och som idag ägs av föreståndaren för parkleken, har gett information om vad som aldrig uppfördes.

Det som går att utläsa ur planen från 1964, och som kan ses på nästa sida, är dock de övergripande intentionerna för parken. I planen föreslås områden som behåller sin naturliga vegetation av bland annat ek, björk och klibbal. Detta visar just på den nya riktning som man utgick från då stockholmsstilen introducerades. Även de nyplanterade träderna som föreslogs i planen var naturligt placerade, i mindre grupper för att efterlikna Mälardalens hagmarker. (Stockholms stad, Tekniska nämndhusets arkiv, Planteringsförslag, 1964).

Begreppet om att Stockholm skall växa fram som fingrar medan grönskan lämnas som kilar däremellan började diskuteras under den tid då stockholmsstilen växte fram.

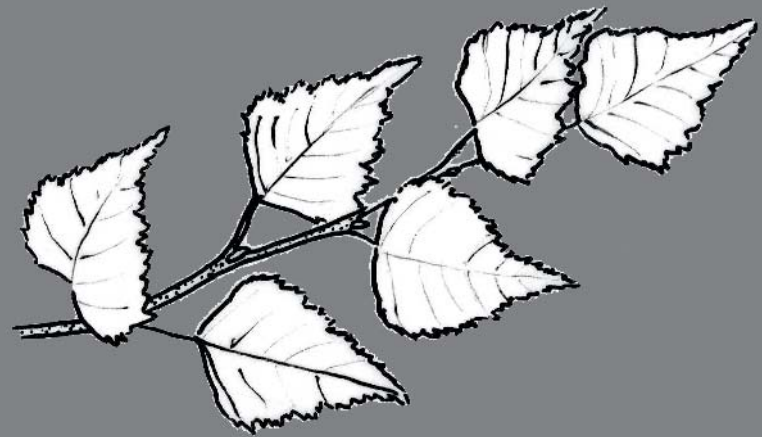

Teatrar och scener är vanliga i parker från 50- och 60-talet. Förslag på att uppföra en amfiteater, som här i Rålambshovsparken, fanns även för parken Stråket. Motivet till att detta aldrig uppfördes var att stadsarkitekten inte ansåg att det skulle passa in i strandområdet i Hässelby.

Planteringsförslag illustrerat av B. Sjöberg år 1964 för parken Stråket, som idag kan ses på dator i tekniska nämndhusets arkiv i Stockholm.

INVENTERING OCH ANALYS

3.2 Hur Hässelby strand kommer att förändras

Hässelby strand står utseendemässigt inför en stor förändring. Färdiga ritningar finns, på hur ny bebyggelse ska ersätta den från 50-talet kring Maltesholmstorget. I och med detta har man även beslutat att rusta parken med ingående parklek. I dagsläget har planerna dock förskjutits. Ansvariga för ombyggnationen är Exploateringskontoret och entreprenör är Skanska. För parkleken finns ett förslag på ny utformning av Carl Bro Landskapsarkitekter, som var en beställning från Markkontoret, Stockholms stad hösten 2006.

3.3 Omgivningen

Befolkning

Hässelby, och då inräknat församlingarna Hässelby Strand, Hässelby Villastad och Hässelby Gård, har drygt 33 500 invånare (Statistiska cen-

Modell från Skanska, över den nya utformningen av Maltesholmstorget. Parken Stråket till höger i befintligt skick.

tralbyrån, 2007). I Hässelby strand var antalet invånare år 2002 cirka 6000 (Utrednings- och statistikkontorets befolkningsstatistik, 2002).

Kommunikationer

Ett viktigt transportmedel för att ta sig till Hässelby strand är via tunnelbanans gröna linje, varpå Hässelby strands station utgör ändhållplatsen. Tunnelbanestationen är placerad vid Maltesholmstorget, som i sin tur angränsar till parken. Många som bor i Hässelby strand pendlar dagligen in till Stockholms centrum för att arbeta. Omkring stationen finns många bilar parkerade, vilka används av pendlare från hemmet till tunnelbanestationen.

Vegetationen omkring

Parken omges av bostadsområden och mellan dessa finns sparsad naturlig vegetation samt planterade buskar och träd. Området upplevs som relativt grönt med undantag av hårdgjorda ytor kring Maltesholmstorget och kring tunnelbanans sträckning. Stadsdelen, med en kombination av bostäder och grönska angränsar även till det större skogsområdet Grimsta som används för rekreation och sport.

Vattnet

Att parken är placerad i en sluttning ned mot Lambarfjärden, Mälaren skapar en speciell stämning. Bad finns i närheten och många människor rör sig längs med vattnet, även kallat Strandliden.

3.4 Parken

Parken Stråket ligger centralt placerad i Hässelby strand, intill centrum med Maltesholmstorget, småbåtshamnen samt de omkringliggande bostadsområdena. Mitt i parken ligger parkleken, som sedan 50-talet har bidragit med aktiviteter för barn och ungdomar. Parken består i övrigt av öppna gräsytor med vegetation i utkanterna. Området korsas av gång- och cykelstråk i olika riktningar.

3.5 Parkens funktioner

Parken utgör en värdefull friyta ur kulturell och social aspekt. Observationer samt enkät- och intervjuundersökningar har sammanfattats på Sociotopkartan för Hässelby-Vällingby. Ytan

Parken består i huvudsak av öppna gräsytor med vegetation i kanterna.

Parkleken ligger centralt placerad i parken och hit kommer många barn och ungdomar för att leka och umgås.

betraktas av medborgarna som en grön oas, lämplig för lek och picknick. (Stockholms Stad, Sociotopkarta (080215)).

Parken används i övrigt för motion. Gångvägar genom parken liksom längs med strandlinjen, som är kopplad till en längre sammanhållen strandpromenad i Hässelby strand, används i det här syftet. De träningsredskap som placerats i anknäytning till parkleken är även tänkta för de motionärer som besöker parken.

En av parkens viktigaste funktioner är att utgöra ett område för lek. Målgruppen i parkleken är 10-12-åringar, men grunden är att alla är välkomna och att det ska finnas aktiviteter för alla åldrar. (Hamrin, K., muntligt, (080421)).

I södra änden av parken, där Lambarfjärden tar vid finns en hamn för fritidsbåtar. Området kan sommartid bli mer livfullt med tanke på den aktivitet som förekommer kring småbåtshamnen.

3.6 Karaktär

Läge

Parken ligger placerad i en av dalgångarna ned mot Lambarfjärden i det sprickdalslandskap som utbreder sig kring Mälaren.

Klimat

Närheten till Mälaren inverkar till att området har ett, i förhållande till breddgraden, gynnsamt klimat. Växtmaterial för zon 2 klarar sig här. I och med parkens placering i en sluttande dalgång mot söder är det därtill tänkbart att klimatet är ännu gynnsammare än vad som utges på zonkartan. (Riksförbundet Svensk trädgård, (080508)).

Den sluttande dalgången ned mot Mälaren. Här ses även en del av den sparade vegetationen som finns i parken.

Vattenavrinning

Största delen av parken har ett jordlager med mindre mäktig lera, vilket innebär att infiltrationen på platsen inte är av stor betydelse för grundvattenskyddet. Utkanterna och de södra delarna av parken består delvis av morän och dessa områden är mer aktuella för infiltration. Även små partier med berg i dagen förekommer i den nordvästra delen av parken samt längs med terrasserna i nordost. Grundvattnets strömningsriktning är sydlig till sydöstlig genom parken. (Stockholms stad, underlagskarta för grundvattenskydd (080403)).

Höjder

De största höjderna i parken är på 22 meter över strandlinjen och de finns i den allra nordligaste punkten intill Aprikosgatan och i terrasseringsarna ned från Maltesholmstorget och in i parken. Från de högre partierna i norr planar parken ut mot de mellersta delarna. I de södra delarna av parken övergår de plana ytorna i en kraftig slänt som mynnar ut i en flackare strandlinje ut mot Lambarfjärden. (Stockholms stad, baskarta 2008).

3.7 Rumslighet och siktlinjer

Parkens karaktär består av de öppna ytorna med träd placerade i mindre grupperingar eller långsträckta stråk i kanterna. I delar av parken, där sparad naturlig vegetation kan ses, upplevs en tätare vegetation. Den ursprungliga tanken vid uppförandet av Hässelby strand var att en tydlig siktlinje från torget via parken och ned till vattnet skulle upprätthållas. Idag skymms sikten från torget, sedan Hässelby strands kyrka uppfördes på 1970-talet. (Stadler, A. 2004, s. 29).

3.8 Innehåll

Vegetation

Enligt Grönkartan för Hässelby – Vällingby som tillkom 2004 ansågs det att stora delar av området utgjorde en potentiellt värdefull naturmiljö. Det innebär att ”Dessa miljöer kan vara av betydelse för spridning och så kallad buffring, men hyser vanligtvis ingen stor biologisk mångfald”. Den sydöstra delen av parken liksom den nordvästra, där det finns naturmark med något högre vegetation, ansågs tillhöra de ”Områden som har förutsättningar att vara livsmiljö för ett stort antal olika arter”.

I Grönkartan omnämns ekologiskt viktiga småbiotoper utanför de mest värdefulla naturmiljöerna. För det aktuella området nämns biotoper med äldre, grövre träd på tre platser och en mindre torrbacke. De här inslagen gör att det biologiska värdet för parken kan värderas högre då förutsättningarna för existens av buffertzoner och spridningsbiotoper är troligare. (Stockholms stad, Grönkarta, 2004).

Växtmaterialet i parken är i huvudsak bestående av ett gräs- och ett trädskikt, med tillägg av enstaka buskplanteringar. Träden utgör till viss del naturlig vegetation som fanns på platsen innan parken anlades. Den naturliga vegetationen utgörs av ek, druvfläder, björk, tall och klibbal. Utifrån planteringsförslaget från 1964 och med en jämförelse av vad som står på platsen idag kan man se att de trädarter som planterades vid parkens anläggningsskede främst var lönn, ask, oxel och olika sorter av salix. De buskar som finns i parken idag består av slån, berberis, måbär, aronia, forsythia, spirea och olika sorters rosor. (Planteringsförslag, 1964).

Delar av parken består av naturmark med äldre, grövre träd, vilket innebär att det finns förutsättning för artrikedom.

Den relativt nytilkomna ”lekbilen” till parkleken används som här även av de lite äldre barnen.

Sedan parken anlades har träd och buskar tillväxt avsevärt. Intill strandkanten, utmed trappor och i siktlinjerna från sittplatser upplevs den som skymmande.

Lek

Parkleken besöks i stor utsträckning av barn från förskolor och dagis under förmiddagar. Under eftermiddagarna kommer barn med funktionsnedsättningar även till platsen. Parkleken är öppen för allmänheten och är bemannad med personal måndag till och med lördag. Verksamheten drivs på entreprenad av Hässelby fritid AB.

I parkleken finns idag tillgång till gungor, lek- och klätterställning, rutschkanor, inhägnad plan för bollsport, barnhage med sandlådor, löparbana med kombinerad sandgrop för längdhopp och ett flertal små förråd och skärmtak. Därtill finns barncyklar att använda då parkleken är bemannad och på senare år har en uppsättning av träningsredskap samt en ”lekbil” tillkommit. (Hamrin, K., muntligt, (080421)).

Gång- och cykelstråk

Gång- och cykelstråket är frekvent använt av framför allt gångtrafikanter, som en länk mellan Hässelby strands centrum och strandpromenad. I norra delen av parken leds stråket under den trafikerade Aprikosgatan i en gångtunnel för att i förlängningen norr ut på andra sidan av vägen fortsätta mot Maltesholmsskolan. Gång- och cykelstråken följer den böljande terrängen och i ytterkanterna av dalgången leds man som gående i huvudsak upp via trappor.

Parkleken har idag många hårdgjorda ytor med inslag av bland annat lek- och klätterställning och rutschkana.

Enligt en utredning gjord år 2004 av Stockholms Gatu- och fastighetskontor ansågs trapporna i parken och i dess anslutning behöva kontrastmarkering på första och sista trappsteget liksom räcken som fortsätter 30 cm före och efter trappan. Handledare på båda sidor om trappan påpekades saknade på vissa platser. (Stockholms stad, tillgänglighetsplan, 2004). Idag finns kontrastmarkeringar i de flesta trappor, men då de är gjorda enbart med en vit massa på graniten, så har det idag slitits ned.

Armatur och bänkar

Idag finns belysning, liksom parkbänkar och papperskorgar längs med gångvägarna i parken, men inte tillräckligt. Enligt rekommendationer bör det inte vara mer än 25 meter mellan bänkar i frekvent använda stråk. (Svenska kommunförbundet, Gator för alla, 1992). Detta är något som inte följs i parkens norra och södra delar. Belysningen utgörs av äldre gatubelysning med svarta eller metallfärgade parkstolpar samt nyare belysning i form av svarta eller metallfärgade parkstolpar med svarta eller vita lampskärmar. Bänkar finns i tre olika utseenden. Dels finns det bänkar från 60-talet då parken anlades. Det finns även en annan parkbänk av något senare årsmodell och Hags Soffa med armstöd.

De fem olika sorternas armatur. Två sorters gatubelysning till höger och tre armaturer till vänster som utseendemässigt är mer lämpliga för parken.

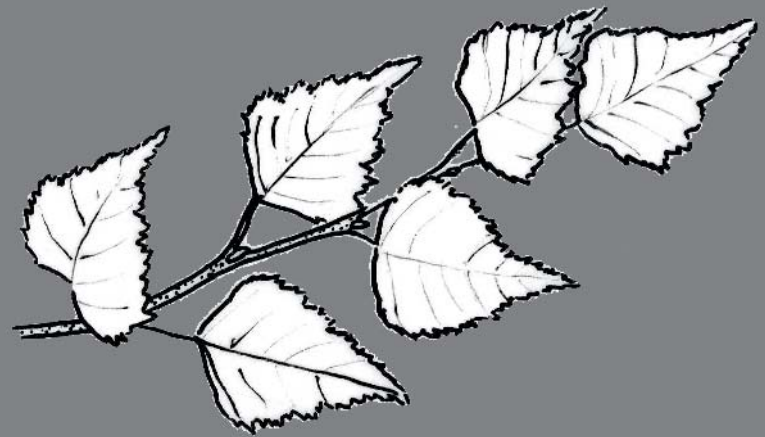
Idag finns fyra stycken parkbänkar från Hags av det här utseendet längs med gångstråket.

Äldre parkbänkar finns i de här två utförandena.

ÖVERGRIPANDE MÅL

4. ÖVERGRIPANDE MÅL

Vid utveckling av parken är det viktigt att ta hänsyn till nedanstående mål. De riktlinjer som har tagits fram under nästkommande kapitel avses följa målen så långt det är möjligt.

- Historik och kulturvärden
- Funktion och karaktär
- Tillgänglighet
- Utrustning
- Växtmaterial
- Skötsel och hantering
- Ekologi och biologiska värden

Historik och kulturvärden

Att ta hänsyn till parkens historia och kultur då den står inför utveckling innebär att det finns en möjlighet att föra traditioner vidare. Ett exempel är placering av växter för att uppnå en viss karaktär, liksom hantering av växtmaterial. Att bli medveten om i vilken tidsanda parken uppfördes och vad det medförde i utformningen är av kulturhistoriskt intresse och bör därför beaktas.

Funktion och karaktär

Målsättningen är att bevara de funktioner som parken har, i form av ett stråk för motion, en parklek, anslutning till en småbåtshamn och en grön yta för picknick och rekreation. Att därtill utveckla dessa kvalitéer och nyskapa funktioner i parken är en strategi för att levandehålla parken.

Parken bör utvecklas i linje med dagens karaktär, som en grön dalgång ned mot Lambarfjärden. Vad gäller rumslighet är strate-

gin att utveckla siktlinjerna för att återanknyta till grundidén med parken.

Tillgänglighet

Målsättningen är att öka tillgängligheten. Det är viktigt att i möjligaste mån förbättra tillgängligheten i samspel med andra intressen som rumslighet och karaktär, för att alla ska kunna ha tillgång till platsen.

Utrustning

Att ha en enhetlig utrustning bidrar till en stilmässigt sammanhållen park även om den har många funktioner. Utrustningen i form av armatur och bänkar bör därför prioriteras. Ny utrustning i parkleken gör att en större målgrupp skulle kunna lockas till parken.

Växtmaterial

Strategin för växtmaterialalets sammansättning utgår delvis ifrån den grundtanke om parken som fanns vid anläggningsskedet, men även utifrån dagens behov. Att satsa på trygghet i parker anses idag som viktigt och avväganden för hur höga exempelvis buskage får vara bör därför göras. Dock får inte upplevelsen av vistelsen i parken bli lidande på grund av krav på säkerhet, utan man bör sträva efter en kompromiss som gynnar båda delarna.

Skötsel och hantering

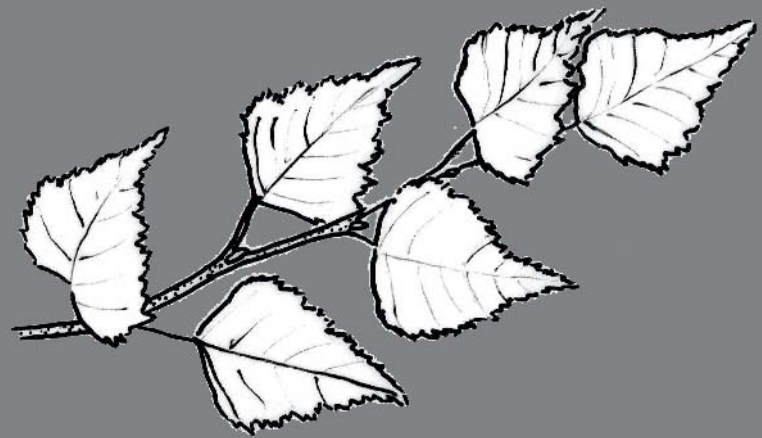
För att hålla växtmaterialalet i gott skick krävs förebyggande insatser i form av skötsel och hantering. Att föryngra de vedartade växterna kontinuerligt är av betydelse och en målsättning för att

skapa en attraktiv park. Då skötsel är kostsamt bör detta beaktas vid eventuell nyplantering så att arbetsinsatsen inte blir orimligt kostsam i längden.

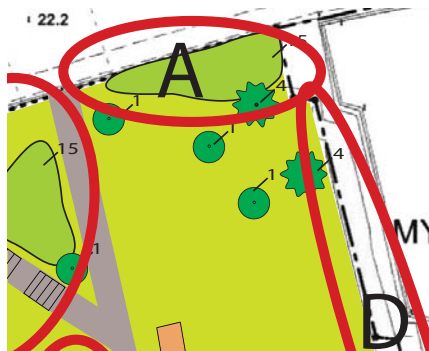
Ekologi och biologiska värden

Ett mål är att de ekologiska och biologiska värden som finns, framför allt i parkens friväxande delar, bör upprätthållas. Efter som områdena anses kunna ha en stor artrikedom i torrbackarna och de äldre träden bör karaktären av detta behållas och utvecklas.

RIKTLINJER

Område A -

Rosenbuskage i slänt mot vägen

I norra delen av parken, intill gångtunneln som leder besökaren under vägen och in i Stråket, finns en slänt med i huvudsak rosor.

Utgångspunkt

Buskaget är av vild karaktär och skall så vara men skötseln kan utföras mer regelbundet. Den homogena rosenrabatten saknar varierande inslag och mynnar endast i en slänt ut mot gångvägen. På planteringsförslaget, som finns för parken från 1964, är askar föreslagna på området. Något som troligtvis aldrig planterades. Vad gäller dagens funktion utgör buskaget en viktig rumslig faktor då den avgränsar mot vägen.

Riktlinjer

Föryngringsbeskärning av rosenbuskar bör ske regelbundet för att få ett fräschare intryck och lägre växter. Lägre buskar ger besökaren en trygghet då större möjligheter för överblick finns.

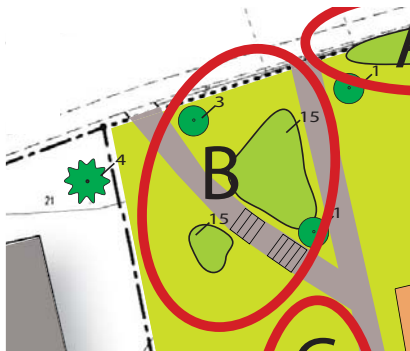
Det föreslås att ett utrymme närmast gångvägen avsätts för vårblomande växter som dvärgvårlök. Detta ger betraktaren omväxling under våren, då rosbuskarna inte ännu är gröna eller blommar.

Rosenbuskage i slänt från väg.

Foto: Anna-Lena Ånderberg
Dvärgvårlök planterad i slänten föreslås.

Område B - Rosenbuskage på sidorna om trappan

På motsatt sida av gångvägen från område A ligger detta övervuxna parti av framför allt rosor.

Utgångspunkt

Området är igenväxt av rosenbuskaget och trappan är svår att uppmärksamma. Funktionen av buskaget är att det skyddar mot vägen samt att det tar upp höjdskillnaden i slänten. I övrigt finns ett trädskikt och ett grässkikt. Området föreslås ha en naturlig karaktär, enligt planförslaget från 1964.

Riktlinjer

Föryngringsbeskränkning av rosenbuskar föreslås för att få ett fräscht intryck. På sikt bör även rosorna skäras ned regelbundet för att öka sikten och lättare visa var trappan finns.

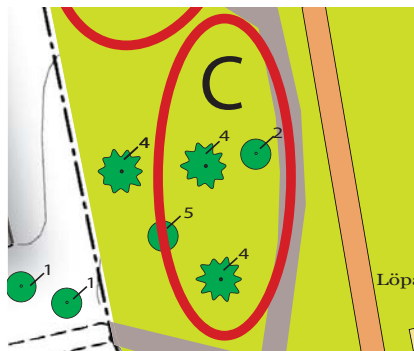
För att återfå en naturlig karaktär på området samt stärka möjligheten för biologisk mångfald föreslås att ett fältskikt av högre gräs, örter och lökväxter, som exempelvis vårstjärna som planteras kring buskarna. Att skapa något av en hagmark skulle återanknyta till stockholmsstilens ideal, med naturliga parker likt vyer från landsbygden. Skötsel föreslås regelbundet genom att gräset slås.

I norra delen av parken, intill gångtunneln finns de här buskagen.

Foto: Anna-Lena Anderberg
Vårstjärna planterad i slänten föreslås.

Område C - Berghäll med tall, ek och björk

Partiet har sparad naturlig vegetation i trädskiktet, som fanns på platsen då parken anlades.

Utgångspunkt

Området har sedan anläggningsskedet haft en friare karaktär än andra delar av parken. Idag består området av gräsmark med inslag av berghällar samt tall, ek och björk. Träden är högvuxna och skuggande, särskilt med avseende på de bostadshus som ligger väster om området. I fråga om utrustning är det ont om sittplatser i hela norra delen av parken.

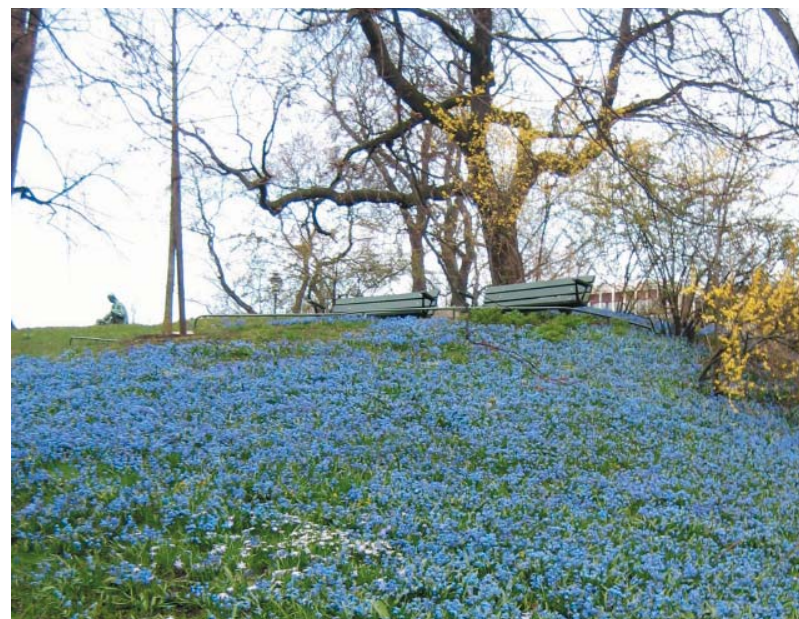
Riktlinjer

För att utveckla området med avseende på historien föreslås likt område B ett fältskikt, men för vissa partier. Ned mot gångvägen föreslås en stramare hållning med gräs, då det här partiet är viktigt att det sköts ofta och gärna på ett enkelt sätt så att kostnaderna för hantering blir låga. Föslagsvis kan scilla planteras i grässlånten, för att ge en blomsterprakt under våren.

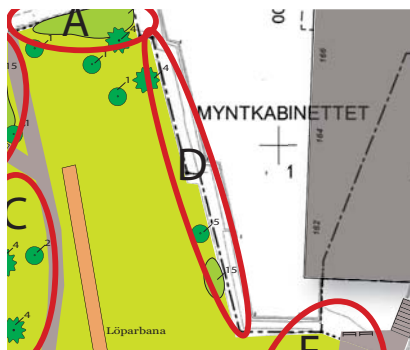
Träden är på sikt i behov av att bytas ut för att få mindre skugga. Förlagsvis ersättes enstaka träd åt gången för att behålla karaktären av rummet. På berghällar trivs krypväxter. Att välja en sedumart och låta den krypande inta berget ger något extra för den till parken återkommande besökaren. Längs med gångvägen föreslås placering av parksoffa från Hags med armstöd.

Gräsmark med sparade naturligt etablerade träd.

Scilla lyser upp en grässlånt som här i Humlegården.

Område D - Stenmur upp mot Maltesholmstorget

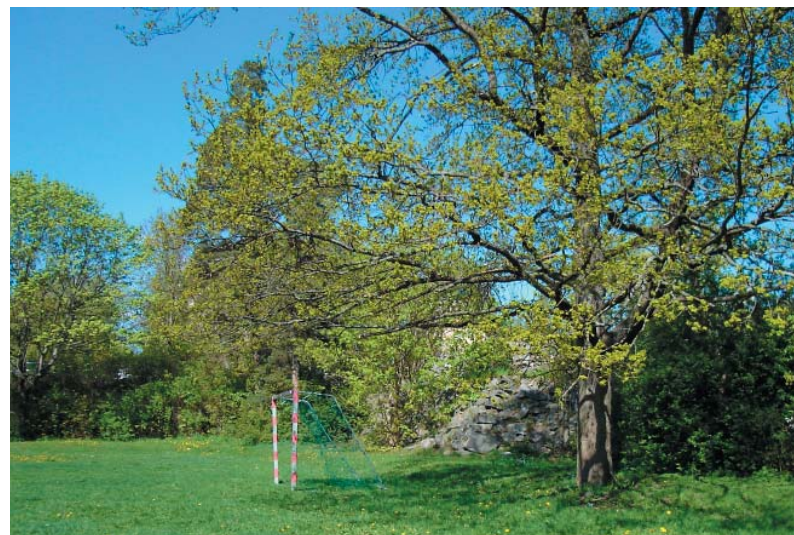
Muren utgör en av parkens viktiga avdelare mot torget. Idag växer mest sly längs med den.

Utgångspunkt

Den vackra muren syns knappt idag bakom allt sly. Muren tar upp nivåskillnaden mot Maltesholmstorget på öster sidan i den norra delen av parken. Intentionerna man hade under 60-talet var enligt ritningarna att plantera ett större parti av björk och ask längs med muren.

Riktlinjer

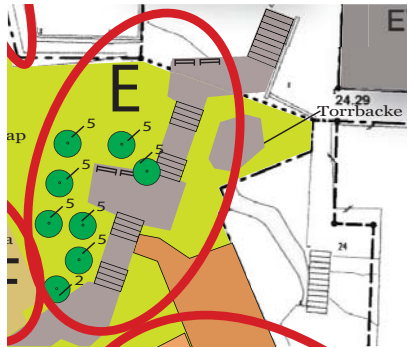
Muren bör framhävas genom att regelbundet ta bort sly i partier. I grupper längs muren föreslås plantering av björk och ask, som påminner om naturlika planteringar i hagmarker, vilket även anknyter till stockholmssilens ideal. I de partier där muren lämnas synlig föreslås plantering av låg, rosablommande nejlika, som ger den vackra muren ytterligare uppmärksamhet.

I nordöstra delen av parken finns den här muren.

Rosablommande nejlika föreslås lysa upp i stenmuren som ett vackert inslag.

Område E - Trappor från Maltes- holmstorget

För att nå parken från centrala Hässelby strand leds man ofta ned för de här trapporna, med parkleken på vänster sida.

Utgångspunkt

Området utgör ett viktigt stråk och en entré till parken för gående från Maltesholmstorget. Partiet är mörkt av de skuggande ekarna. Gatubelysning finns till viss del i området. De parkbänkar som är placerade på de två viloplanen i trappan är av äldre modell och saknar armstöd. Räckerna finns på båda sidor om trappan men markeringarna på första och sista trappsteget är otydliga. Intentionen man hade på 60-talet var att plantera litet rödvide liksom ask och lönn utmed trappan. På östra sidan av trappan finns de torrbackar och berghällar som anses värdefulla ur ekologisk aspekt. Planeteringar av bland annat rhododendron, som anlgts under senare år, finns även på den här sidan av trappan.

Riktlinjer

För att få ett ljusare och mer öppet rum väljs lämpliga ekar ut som sparas, resten tas bort. Gatubelysningen föreslås bytas mot parkbelysning som finns i andra delar av parken. Att byta ut befintliga parkbänkar till de nyare från Hags med armstöd är även ett förslag. Detta för att underlätta när människor skall resa sig upp. Torrbackarna och berghällarna bör bevaras i sitt nutida skick. Planteringen med bland annat rhododendron är idag välkött och inramar trappan. Att behålla denna föreslås.

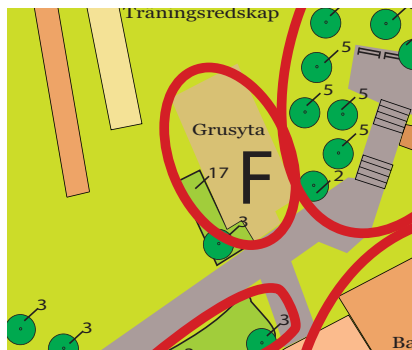

Parti med skuggande ekar vid trapporna från Maltesholmstorget.

Parkbänk och armatur som föreslås.

Område F - Grusyta intill parkleken

Grusyta intill trapporna från Maltesholmstorget med intilliggande spireahäck i ena hörnet.

Utgångspunkt

Den här ytan står idag oanvänd då den inte har någon funktion. Tidigare stod lekstugor placerade här. Intentionerna man hade på 60-talet var att nyplantera björk och ask på ytan. Siktlinjerna begränsas av spireahäcken. Området fram till stenmuren används till viss del av de som brukar gräsmattan för bland annat lek, men är i övrigt inte särskilt tillgängligt.

Riktlinjer

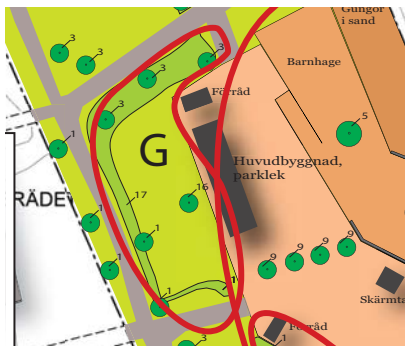
Det föreslås att grusytan och spireahäcken tas bort, för att sedan anlägga gräsmatta i anslutning till den befintliga i norra delen av parken. För att skapa möjligheter att röra sig i området kan en asfalterad gångväg anläggas över delar av den befintliga grusytan och utefter muren, som ansluter till gångvägen i nordligaste delen av parken. För att utveckla tillgängligheten till området bör parkbänkar enligt tidigare rekommendationer placeras ut längs den planerade gångvägen.

Grusyta utan funktion idag.

Att anlägga en gångväg innebär större tillgänglighet till parken.

Område G - Område på baksidan av parklekens huvudbyggnad

På baksidan av parklekens huvudbyggnad ligger det här igenvuxna och skuggiga området.

Utgångspunkt

Ett mörkt och skuggigt område på grund av de ekar, askar, lönnar och björkar som är placerade runt platsen. Buskarna av spirea har låtit få växa fritt och ogräs samt uppslag från träd har istället tillkommit. Cykelstället är inte använt och entrén till parken ej särskilt tilltalande. Enligt planen från 1964 fanns enbart gräs, lönn och rosenbuskage inom området. Rosorna var tänkta att planteras utmed gångvägen i nordligaste delen av område G.

Riktlinjer

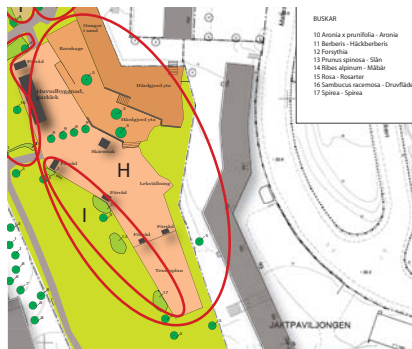
För att återfå karaktären som man ville skapa under 60-talet med öppna, ljusa ytor föreslås att ta bort buskarna av spirea liksom ett antal träd som väljs ut som mindre lämpliga. Det föreslås även en ny entré till parkleken, med en välhållen vegetation av rosor som anknyter till den historiska strukturen. Cykelparkeringen föreslås tas bort, då detta redan finns på annan plats i anslutning till parkleken.

Idag består området mestadels av överväxta buskage.

Förslag till ny entré till parkleken.

Område H - Parkleken

Centralt placerad i parken ligger parkleken Stråket. Med många aktiviteter utgör den själva kärnan.

Utgångspunkt

Många ytor är hårdgjorda i parkleken och inte särskilt tilltalande. Under gungorna utgörs markmaterialet av sand, vilket innebär att ytan inte är körbar och då inte tillgänglig för rullstolsburna och barnvagnar. Barnen önskar mer saker att klättra på. Parkleken behöver över lag nya inslag och särskilt för målgruppen som är 10-12-åringar. De tre stora ekarna är värdefulla för karaktären av området. Parkleken har förutom ekarna och fyra relativt nyplanterade lindar ingen betydande grönska. Intentionen för parkleken var på 60-talet att anlägga en damm där det idag finns en rutschbana och en lekställning. Dammen uppfördes aldrig och inte heller den dricksfontän som planerats för. Önskemål om vatten i parkleken finns idag.

Gungställningen med sandunderlag.

Många hårdgjorda och mindre använda ytor finns i parkleken.

Platsen där det planerades för en damm, men som aldrig uppfördes.

Riktlinjer

Förslagsvis utrustas parkleken med en klätter- och lekställning som har ramper och därmed är tillgänglig för alla. Att komplettera gungorna med en så kallad kompisgunga liksom en gunga för yngre barn, med ryggstöd föreslås. Fallskyddsplattor föreslås ersätta sanden under gungorna och vissa hårdgjorda ytor skulle även kunna bytas mot välvda ytor av gummi. Att möjliggöra aktiviteter för målgruppen, det vill säga ordna platser för de något äldre barnen är ett förslag. Att lek ofta övergår till umgänge i den åldern medför att det finns behov av mötesplatser.

För att behålla en kontinuitet i växtmaterialet för parkleken är det viktigt att nyplantera. Förslagsvis planteras några ekar, var och en för sig, som på sikt kan ersätta de ekar som idag är gamla, men är nog så viktiga för karaktären. Ett förslag är att uppföra en vattenlek med avseende på dagens önskemål och samtidigt anknyta till 60-talets ideal om vattenaktiviteter i parklekar.

Kompisgunga är ett trevligt alternativ, många barn kan använda den samtidigt och den är även lämplig för barn med rörelsehinder.

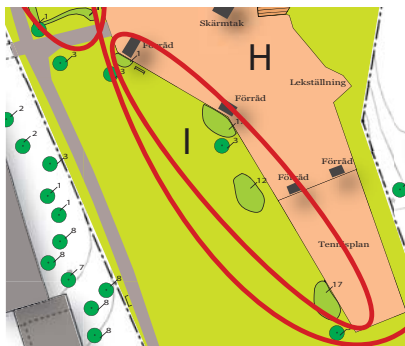
Förslag på välvda ytor av gummi, som här i Vasaparken, Stockholm.

En klätter- och lekställning med ramper, som är tillgänglig för alla ses på bilden från Gulsippans parklek i Hässelby villastad, Stockholm.

Vattenlek är något som parkleken saknar idag, men som många önskar.

Område I - Utefter parklekens staket

Utmed staketet finns buskar av spirea och forsythia planterade i mindre grupper.

Utgångspunkt

Planteringen av forsythia och spirea uppfattas som konstigt placerade och känns lösryckta i sitt sammanhang. I planen från 1964 kan man se att intentionen var att omgärda det som idag är en tennisplan, men som då föreslogs som grusplan. Växtematerialet som bland annat föreslogs är något oväntat hybridsnöbär. Frukterna anses giftiga och med tanke på närheten till barn känns valet olämpligt.

Riktlinjer

För att återanknyta till historisk struktur och samtidigt utveckla en mer estetiskt tilltalande lösning föreslås borttagning av befintliga buskar och nyplantering med låga rosenbuskar i partier utmed staketet. Rosor var något som föreslogs på 60-talet för olika delar av parken, men få planteringar finns idag och har troligen aldrig uppförts. För att behålla siktlinjerna från parkleken och ned mot vattnet bör en lågväxande sort väljas.

Forsythiabuskage som har en lösryckt placering.

Foto: Anna-Lena Anderberg

Rosenbuskar har en vild karaktär och smälter därför fint in i en naturlig park som denna.

Område J -

Trappor till bostadshus i syd-
östra delen av parken

Trappor som kantas av storvuxna
forsythia. På de två viloplanen
finns bänkar av äldre modell pla-
cerade.

Utgångspunkt

Forsythian skymmer trapporna och platsen kan upplevas som osäker
att sitta på då buskarna är höga och sikten skymd. Trapporna och park-
bänkarna är som i andra delar av parken inte lämpliga enligt dagens
önskemål på utrustning. De två avsatserna i trappan är igenväxta av
gräs och omringade av låga järnstaket. På den historiska planen kan
man se planteringar likt de som finns idag.

Riktlinjer

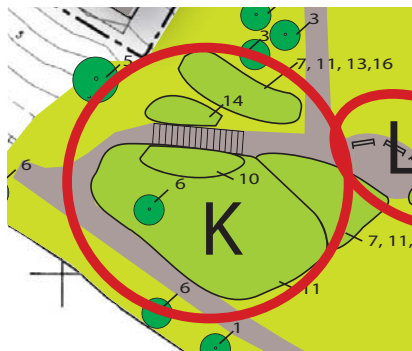
För att öppna upp platsen mot omgivande naturlika del av parken för-
slås en lägre sort av forsythia än den som står på platsen idag. Trap-
porna är i behov av att rustas genom att måla handledare svarta, sanera
från mossor och markera första och sista trappsteget tydligare. Bänkarna
bör bytas mot de som finns i delar av parken och som har armstöd. Av-
satserna förslås stenläggas med kalksten som även finns på andra håll i
parken. Platserna för att sitta på blir då mer uppmärksammade och det
låga järnstaket utan funktion kan tas bort.

Trappor med avsatser och sittplatser i sydöstra delen av
parken.

Här föreslås markbeläggning av kalksten.

Område K - Buskage i slänt ned mot strandpromenaden

Buskage av slån, berberis, måbär, aronia, rosor och med uppslag av ask. Sikten ut mot Lambarfjärden från sittplatsen skymms idag.

Utgångspunkt

Det stora buskaget i slänten består till stor del av rosor som skymmer utsikten. Slänten är brant ned mot gångvägen längs vattnet och rosorna tar därför upp höjdskillnaden. I slänten står även en pil, som skymmer mycket. Trappan har bara en handledare samt dåligt markerade första och sista trappsteg och är därmed inte lämplig ur tillgänglighetssynpunkt. I planen från 60-talet kan man se en liknande utformning av den som finns idag.

Riktlinjer

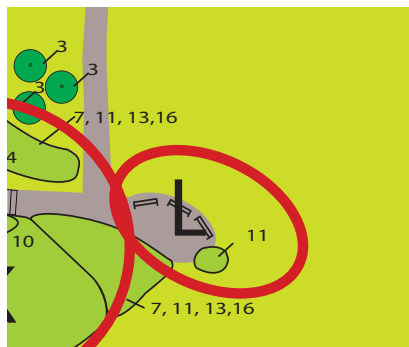
Buskagen längs trappan behöver beskäras och uppslag av lönn bör tas bort regelbundet. För att återfå sikten ut mot Lambarfjärden föreslås beskärning av buskage i slänten ned mot gångvägen. Pilen som skymmer mycket av sikten bör även tas bort. Trappan behöver försees med ytterligare en handledare samt tydligare markeringar på första och sista trappsteget. Att hålla siktlinjerna fria från vegetation ut mot Mälaren, var ett av stockholmsstilens viktigaste grepp och av denna anledning föreslås en stram hållning även i fortsättningen för vegetationen i den södra delen av parken.

Idag är sikten skymd ut mot Mälaren.

Lambarfjärden utanför parken.

Område L - Plats med utsikt över fjärden

Hårdgjord yta med staty, parkbänkar och kalksten som markmaterial.

Utgångspunkt

Parkbänkarna är gamla och läget känns utsatt att sitta på. Rosenbusken upplevs felplacerad i den östra änden av stenläggningen. På platsen står en staty från 70-talet. I planen från 60-talet föreslogs ett parti om sju lönnar och lägre rosenbuskar bakom parkbänkarna.

Riktlinjer

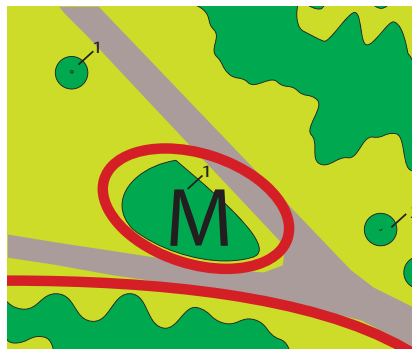
Platsen har underbara kvalitéer men som behöver förstärkas. Nya parkbänkar likt de som föreslagits tidigare bör ersätta de gamla utan armstöd. Genom att anlägga en häck av lågväxande rosor bakom parkbänkarna anknyter man till den historiska strukturen, skapar mer blommande växtlighet nära sittplatserna och får platsen att kännas mindre utsatt att sitta på. Den befintliga rosenbusken föreslås tas bort.

En underbar utsikt från platsen.

Häck av lågväxande rosor bakom bänkarna ”ger stöd åt ryggen”.

Område M-

Parti med berberis vid sydöstra entrén till parken

I delningen av promenadvägen längs med stranden samt gång- och cykelvägen upp i parken.

Utgångspunkt

När man kommer till platsen via gång- och cykelvägen, ser man planteringen på håll. Den utgör en otydlig entré till platsen. Ogräset är lika utbrett som berberisbuskarna.

Riktlinjer

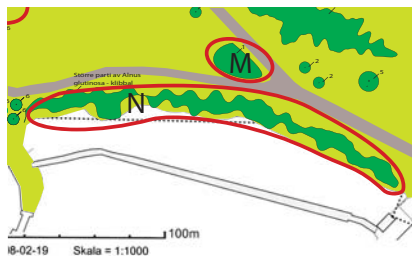
För att minimera skötseln och få en större anknytning till den resterande parken föreslås plantering av gräs på ytan och därmed tas berberisbuskarna bort. Som ett tillägg från vår tid och den föreslagna restaureringen kan en skulptur i någon utformning placeras på platsen och därmed utgöra en markering av entrén.

Dagens östra entré till parken via strandvägen.

Ny entré med skulptur föreslås.

Område N -

Parti med alar längs strandkanten

Al finns längs med stora delar av strandkanten då man kommer och går öster ifrån och bort mot Strandliden.

Utgångspunkt

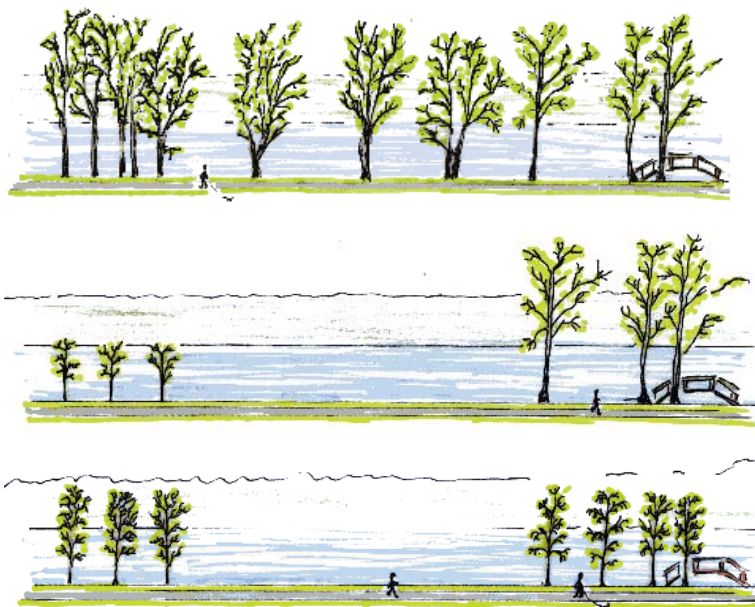
Kontakten mellan parken och vattnet är en av de bärande idéerna med Stockholmsstilens ideal. Alarna längs med vattenkanten skymmer mycket av utsikten från parken mot vattnet.

Riktlinjer

Att låta siktlinjerna från parken och ut mot Mälaren bli tydligare föreslås genom att i etapper ta ned och byta ut partiet av klibbal. Genom att förändra strandkanten stegvis behålls en kontinuitet som är viktig för de biologiska och ekologiska värdena, liksom ur estetisk aspekt. Målsättningen på sikt är att partiet i mitten av strandlinjen hålls öppet.

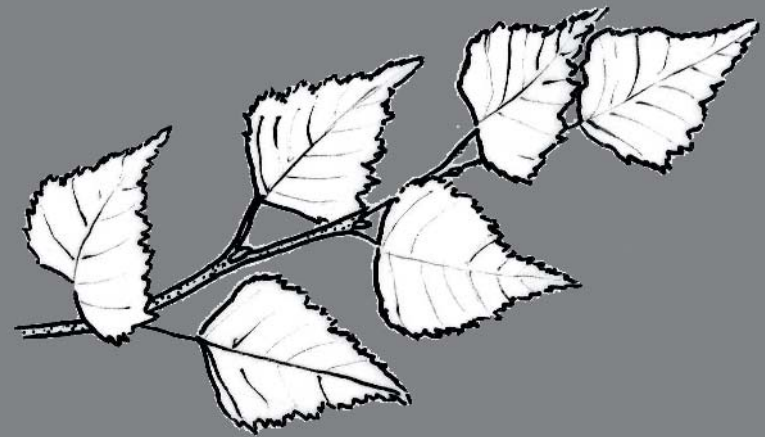

Dagens parti av klibbal längs strandkanten.

Den översta illustrationen visar dagsläget. Den mellersta visar på nyplantering av klibbal i väster och fällning av al. Nedersta illustrationen visar på önskat utseende då hela partiet av al har nyplanterats och tillvuxit.

AVSLUTANDE REFLEKTION

6 AVSLUTANDE REFLEKTION

Min utgångspunkt var att jag ville göra en gestaltning för parken, med avseende på dess historiska struktur. Då parken är stor insåg jag relativt snart att uppgiften fick komma att bli, att ta fram ett förslag på riktlinjer till parkens utveckling samt utföra och redovisa de eftersökningar och analyser som görs inför ett vårdprogram.

Mina ambitioner var vid inledningsskedet många, men avgörande för slutprodukten blev tiden och det begränsade omfång som ett kandidatarbete har.

Svårigheterna med arbetet har varit att få tag på information om hur parken såg ut vid anläggningsskedet. Det här beror på att den plan som finns att tillgå från 1964 inte tycks överensstämma med hur parken uppfördes.

En vidareutveckling av mitt arbete skulle vara en färdig gestaltning av parken och en mer ingående beskrivning för hur växtmaterialet ska hanteras på sikt. Att utveckla de kvalitéer, funktioner och värden som parken har genom nya tillägg, skulle vara en för mig önskvärd förlängning av mitt arbete.

7 KÄLLFÖRTECKNING

Tryckta källor

Andersson, Hans E B m.fl., 2003, Hässelby strand då och nu, Hässelby hembygdsförening, Spånga tryckeri AB.

Andersson, Thorbjörn, 2000, Utanför staden: Parker i Stockholms förorter, Stockholms tekniska historia, Stockholmia förlag, Västervik.

Blom, Holger, 1946, Gröna ytor i Stockholm, Särtryck ur Byggmästaren, Esselte AB, Stockholm.

Stadler, Anna, 2004, Hässelby strand: förtätning och förändring av en tunnelbanestadsdel, Konstvetenskapliga institutionen vid Stockholms universitet.

Stockholms stadshus, 1954, Utlåtande nr 176

Stockholms stad, Gatu- och fastighetskontoret, 2004, Tillgänglighetsplan för Hässelby-Vällingby Stadsdelsområde

Stockholms stadsbyggnadskontor, 2003, Stockholms sociotopkarta, Stadsdelområdet Hässelby-Vällingby.

Stockholms stadsbyggnadskontor, 2004, Gatu- och fastighetskontoret, Stockholms grönkarta, Stadsdelområdet Hässelby-Vällingby.

Stockholms stad, Kartbutiken, Baskarta (080219).

Stockholms Stadsbyggnadskontor, Tekniska nämndhusets arkiv, planteringsförslag av B. Sjöberg 1964.

Svenska kommunförbundet, 1992, Gator för alla, Jönköping.

Planteringsförslag över parken Stråket, Sjöberg, B, 1964

Elektroniska källor

Stockholms stadsbyggnadskontor, Stadsbyggnadskontoret, Underlagskarta för grundvattenskydd http://www.map.stockholm.se/kartago/kartago_fr_sth.html (080403).

Stockholms stadsbyggnadskontor, Exploateringskontoret, <http://www.stockholm.se/Extern/Templates/Page.aspx?id=166588> (080215).

<http://www.stockholm.se/Extern/Templates/Page.aspx?id=166589> (080502).

SCB,
<http://www.scb.se/statistik/BE/BE0101/2007A01/be0101tab5forsaml07.xls> (080502) Folkmängden per församling 2007-12-31 enligt indelningen 2008-01-01 – för Hässelby inkl strand, gård och villastad

USKs befolkningsstatistik,
<http://beta.stockholm.se/Global/Om%20Stockholms%20stad/Utrednings-%20och%20statistikkontoret/Statistisk%20%C3%A5rsbok/2004/06befolkning.pdf> (080502)

Riksförbundet Svensk trädgård
http://www.tradgard.org/svensk_tradgard/zonkarta/historik.html (080508)

Muntliga källor

Hamrin, Kathryn, Föreståndare för Parkleken Stråket

Henrikson, Henrik, Privatperson engagerad i Hässelby hembygdsförening

Foto

Medgivande har givits för publicering av nedan nämnda

S. 4 (c) Stockholms stad, 2006

S. 7, 8 Henrikson, H. 1964

S. 27, 28, 36 Anderberg, A. & Anderberg, A.-L. 1997. Den virtuella floran. Naturhistoriska riksmuseet. Elektronisk publikation: <http://linnaeus.nrm.se/flora>